

Warszawa, dnia 26.09.2024 r.

Dr hab. Katarzyna Chałubińska – Jentkiewicz, prof. ASzWoj
Katedra Prawa Informatycznego
Wydział Prawa i Administracji
Akademia Sztuki Wojennej

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Jennifer Alexandra Katharina Maaß

p.t.

*The Influence of the UN Sustainable Development Goals
on Standardisation in Transnational Law*

A Legal Analysis of Steering Effects on the Extractive Industries

Warszawa 2024, ss. 261

przygotowanej pod kierunkiem

Prof. Dr Winfried Huck

Dr Paweł Kowalski

Podstawa prawna przygotowania recenzji:

Art. 190 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r.
(tj. Dz.U. z 2023, poz. 742).

I. Uzasadnienie wyboru tematu rozprawy doktorskiej

Wybór przez Doktorantkę tematu rozprawy doktorskiej pt. *The Influence of the UN Sustainable Development Goals on Standardisation in Transnational Law. A Legal Analysis of Steering Effects on the Extractive Industries* uważam za trafny i godny dociekań badawczych. Dysertacja dotyka bowiem zagadnień związanych ze zmianami globalnego świata. Ludzkość stoi w obliczu poważnych konsekwencji wynikających z eksploatacji naturalnych źródeł oraz dążenia do maksymalizacji korzyści z nimi związanych. Jednym z omawianych w dysertacji wątków jest eskalacja konfliktów zbrojnych i kryzysów humanitarnych a także innych napięć międzypaństwowych. Doktorantka podkreśla znaczenie zmian w geopolityce, m.in. iż Chińska Republika Ludowa przejęła przywództwo technologiczne i tym samym dominuje gospodarczo, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki (USA). Kluczowe stają się kwestie prawa międzynarodowego, europejskiego, Unii Europejskiej oraz krajowego. W tej złożonej interakcji surowce strategiczne mają kluczowe

znaczenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego. Państwa na całym świecie, podobnie jak UE, stoją w obliczu rozszerzenia tych kwestii w związku ze znaczącym wpływem zmian klimatycznych i związaną z tym potrzebą zrównoważonej transformacji jednostek - podmiotów gospodarczych i całych społeczeństw, co jest istotnym elementem nowych potrzeb regulacyjnych praktycznie w każdej sferze życia. Należy także podkreślić, że podjęty przez Doktorantkę problem badawczy, mimo że stanowi przede wszystkim studium z zakresu prawa finansowego, prawa gospodarczego, ma charakter interdyscyplinarny. Odnosi się do zagadnień nauk o bezpieczeństwie oraz ekonomii, geopolityki a nawet etyki. Podejście wielopłaszczyznowe w naukach społecznych, a tym samym podejmowanie niełatwych problemów badawczych zasługuje zawsze na aprobatę. Z tego względu uważam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska świadczy o umiejętności dokonania przez Doktorantkę wyboru ważnego przedmiotu eksploracji naukowej, stanowiącego udaną próbę opracowania problemu badawczego, który został poprawnie ujęty przez Autorkę w formie ciekawego pytania: *Jaki wpływ mają cele zrównoważonego rozwoju na prawo transnarodowe w odniesieniu do standaryzacji lub (normatywnego) ustanawiania standardów? W jaki sposób cele zrównoważonego rozwoju wpływają na ustanawianie standardów w zakresie zrównoważonej globalnej transformacji prawa inwestycyjnego i finansów?*

W konsekwencji pojawiają się pytania szczegółowe: W jaki sposób UE mogłaby wykorzystać wspólne elementy takich standardów dla swojego strategicznego pozycjonowania i włączyć je do swoich ram prawnych? W jaki sposób można zmienić lub uprościć ustanawianie standardów w przemyśle wydobywczym w prawie ponadnarodowym w przyszłości i uczynić je bardziej odpornym i zrównoważonym? Czy cele zrównoważonego rozwoju są czynnikiem, który łączy różne obszary prawa we wspólnym prawie dotyczącym zrównoważonego rozwoju, ze względu na ich szeroki zakres, współzależności i holistyczne podejście?

Już w tym miejscu pragnę podkreślić, że wskazana przez Doktorantkę potrzeba ustalenia docelowego kształtu i treści unormowań międzynarodowych w przedmiotowym zakresie jest powszechnie znana zarówno w środowisku legislatorów, jak i autorów opracowań naukowych. Jednak należy uznać, iż praca jest nowatorskim podejściem do podejmowanej tematyki. Wydaje się jednak, że celem podjętych przez Doktorantkę badań było przeprowadzenie dyskursu w zakresie bardzo potrzebnego podstawowego rozumienia zmian regulacyjnych w UE. Takie podejście podkreśla potrzebę doktrynalnego zastosowania interpretacyjnej teorii prawa i pomiaru społecznego wpływu prawa. Elementy analizy porównawczej, a także interpretacje orzecznictwa w różnych obszarach prawnych są w

rozprawie zaprezentowane konsekwentnie do wybranego zagadnienia. Jednocześnie już na wstępie Doktorantka wskazuje, iż badanie ma praktyczne podejście, które może być stosowane zarówno przez instytucje UE, jak i przez praktyków prawa działających w różnych sektorach łańcuchów wartości i dostaw w analizowanych gałęziach przede wszystkim analizowanego w rozprawie przemysłu wydobywczego.

Głównym walorem pracy jest podejście wielowątkowe odnoszące się do kwestii norm międzynarodowych. Jest to słuszny zabieg badawczy. Treść rozprawy odpowiada tytułowi pracy doktorskiej, która przyczynia się do wypełnienia luki poznawczej w tym zakresie, porządkuje i weryfikuje problem, co również zasługuje na uznanie.

II. Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

2.1. Konstrukcja rozprawy doktorskiej

Praca składa się z wprowadzenia, gdzie Doktorantka przedstawia główne cele badawcze; oraz trzech części rozprawy i podsumowania. Koncepcja pracy została opracowana w ten sposób, iż część pierwsza dotyczy podstaw teoretycznych, podczas gdy trzecia stanowi studium praktycznego wdrożenia standardów zrównoważonego rozwoju w przemyśle wydobywczym. W celu pogłębienia analizy wymagało to uwzględnienia różnych wymiarów rozważań – od zasad (prawnych) poprzez rozważania dotyczące zrównoważonego rozwoju w umowach międzynarodowych oraz ocenę wpływu globalnych celów zrównoważonego rozwoju na zarządzanie. Praca zawiera bibliografię, obejmującą publikacje książkowe i artykuły oraz akty normatywne, akty nienormatywne i raporty, orzeczenia a także inne dokumenty, niestety niewydzielone rodzajowo, co bardziej porządkowałoby zbiór wykorzystanych w pracy źródeł. Doktorantka jednocześnie dokonała syntetycznego ujęcia wykorzystanych w pracy źródeł prawa i orzecznictwa. Ten ostatni element nie został jednak odzwierciedlony w spisie treści, a jest to przecież zaleta pracy, której cel poznawczy wyznacza przede wszystkim analiza obowiązujących rozwiązań prawnych i badanej literatury przedmiotu. Autorka wprowadziła na początku pracy wykaz skrótów. Pozwoliło to na uniknięcie zbędnych powtórzeń i wpłynęło na klarowność wywodów. W moim przekonaniu cennym uzupełnieniem pracy, gdyż pozwala czytelnikowi zorientować się w „gąszczu” definicji odnoszących się do podjętej tematyki, są tabele z zestawieniami różnych koncepcji i załączniki oraz wykresy. Jest to rozwiązanie oryginalne, które rzadko występuje w dysertacjach z zakresu nauk prawnych, ale stanowi znaczne udogodnienie w przypadku obszernych rozpraw dogmatyczno-prawnych.

Wstęp zawiera wszystkie niezbędne elementy właściwe rozprawom doktorskim. Doktorantka dostatecznie uzasadniła wybór przedmiotu swoich badań. Sformułowała główny

problem badawczy i problemy szczegółowe, jak również hipotezę główną i hipotezy szczegółowe. Autorka określiła cel dysertacji oraz metody, których wykorzystanie szczegółowo uzasadniła.

Rozprawa została podzielona na trzy części, które tworzą określone obszary tematyczne. Część pierwsza ma charakter wprowadzający, teoretyczny i definicyjny. Poszczególne podrozdziały dokonują ustaleń terminologicznych.

Część druga stanowi charakterystykę zrównoważonego rozwoju w kontekście przemysłu wydobywczego. Wyznaczanie standardów i sterowanie efektami w praktyce: dążenie do zrównoważonego rozwoju w przemyśle wydobywczym. W tej części pracy Doktorantka dokonała m.in. przeglądu znanych już koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Część trzecią i ostatnią rozprawy stanowią rekomendacje związane z przyszłymi kierunkami rozwoju, nadające kierunek dalszych rozważań nad zagadnieniami związanymi z przyszłością regulacji, jej poziomem, zakresem oraz jej instrumentami.

Poszczególne części zawierają podsumowania, które pozwalają czytelnikowi na sprawne śledzenie wywodu i zrozumienie opisywanych w rozprawie procesów.

Rozprawę wieńczą wspólnie zaprezentowane Podsumowanie i Wnioski *de lege ferenda*, w ramach których Doktorantka zweryfikowała hipotezy badawcze i zawarła wnioski końcowe w sposób niezwykle zwięzły. Podsumowanie zawiera rekapitulację wyników badań z dużym naciskiem na kwestie regulacyjne, które wydaje się, że w wywodzie prowadzonym w całej pracy są najbliższe Doktorantce. Zakończenie jest spójne i nie budzi wątpliwości, że Doktorantka dostrzega jako kluczowy aspekt ponadnarodowy w przyszłych regulacjach. Oczywiście kwestia przemysłu wydobywczego i zrównoważonego rozwoju stanowi problem analityczny podnoszony na każdym forum tak w przeszłości jak i w obecnie, dlatego istotne jest zaprezentowanie tego właśnie wątku w kontekście ustaleń co do poziomu i miejsca przyszłych rozwiązań prawnych.

Podsumowując tę część recenzji, należy stwierdzić, że przyjęta przez Doktorantkę konstrukcja rozprawy doktorskiej jest poprawna. Układ pracy nie budzi moich zastrzeżeń i jest adekwatny do tematu oraz celu rozprawy. Poszczególne elementy dysertacji są spójne, zaś narracja logiczna.

2.2. Ocena merytoryczna problemu badawczego przedstawionego w rozprawie doktorskiej

Autorka rozprawy określiła problem badawczy w formie pytania o wpływ i skuteczność celów zrównoważonego rozwoju na ustanawianie standardów w prawie ponadnarodowym. Adekwatność i znaczenie tego pytania zostały zilustrowane na przykładzie dostaw surowców krytycznych do UE i licznych związanych z tym problemów wydobycia surowców w globalnych łańcuchach dostaw. Kwestia ta dotyczy tych problemów życia i biznesu na całym świecie, które do tej pory nie zostały rozwiązane w zadowalający sposób. W szczególności łamanie praw człowieka, degradacja środowiska, niszczenie systemów biofizycznych¹, a zwłaszcza ich skutki, takie jak zmiany klimatyczne, nasilające się kryzysy (geo)polityczne, liczne (otwarte) centra konfliktów, związane z nimi przepływy migracyjne i ostatecznie współzależność tych i innych problemów wskazują, że znalezienie rozwiązań w tym obszarze nie jest łatwe. Potrzebne są raczej różnorodne możliwości rozwoju. Doktorantka słusznie założyła, że rozwiązanie tak określonego problemu badawczego będzie możliwe poprzez rozwiązanie określonych problemów szczegółowych, które formułuje w sposób poprawny i należyte uzasadniony. Pozwoliło to na pozytywne zweryfikowanie hipotezy badawczej. Doktorantka wskazuje na ważny aspekt, który może przyczynić się do uproszczenia procesów decyzyjnych, ale też może sprostać wyzwaniom biznesowym, a mianowicie wydajność w zakresie stosowanych technologii oraz budowanie nowego środowiska regulacyjnego. Zdaniem Doktorantki uproszczenie ponadnarodowych przepisów może poprawić ogólną zdolność do doskonalenia umiejętności zlokalizowanych w firmie i postęp technologiczny, a także zdolność do poruszania się w nowych ramach prawnych i przyczyni się do zrównoważonego rozwoju. Ustanowienie wspólnych taksonomii zawierających wspólny język jest tylko jednym z rozwiązań, ale kluczowym. Doktorantka podkreśla także, iż w dobie obecnego kryzysu gospodarczego ograniczenia kapitału inwestycyjnego i obawy przed deficytem fiskalnym mogą jednak skłonić rządy do zawierania umów towarowych na mniej korzystnych lub sprzecznych warunkach. Prawo międzynarodowe musi ewoluować, aby sprostać tym wyzwaniom i zapewnić solidne ramy dla zrównoważonego i odpornego rozwoju w skali globalnej. Trudno nie zgodzić się z tym podejściem. Zwłaszcza, kiedy analiza i ocena standaryzacji w obszarach prawa finansowego i prawa inwestycyjnego, którą przeprowadziła Doktorantka wykazała, że definicje zawarte w standardach, ale także sposób, w jaki użytkownicy są zaangażowani, mają ogromne znaczenie. Autorka rozprawy wskazuje, iż tam, gdzie nie ma znormalizowanego języka, mało prawdopodobne jest stworzenie trwałych

systemów rozwoju. Taksonomie stanowią zrównoważoną implementację tego ustandaryzowanego języka o ogromnym potencjale w ramach transformacji zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w sektorze finansowym. Co niezwykle interesujące w pracy wykazano, że taksonomie te niekoniecznie muszą mieć charakter publicznoprawny. Podmioty prywatne, takie jak organizacje międzynarodowe, również oferują funkcjonujące systemy standaryzacji, które mają de facto dużą efektywność w oddziaływaniu. Doktorantka spostrzega duży potencjał w łączeniu standardów z prawnie stworzonymi taksonomiami. Dzieje się tak na przykład wtedy, gdy tworzone są wspólne, przejrzyste i zrozumiałe definicje w różnych jurysdykcjach. Prezentacja poglądów tu wyrażonych świadczy z pewnością o erudycji Doktorantki, która doskonale posługuje się źródłami w analizie przedmiotowego zagadnienia. Nie wszystkie stwierdzenia Autorki zawarte w rozprawie są jednak jasne i dlatego budzą wątpliwości w kontekście analitycznym. Nie zostało wyjaśnione w sposób wyczerpujący czy Doktorantka jest zwolenniczką rozwiązań międzysektorowych, opartych na partnerstwie publiczno-prywatnym. Czy tego typu umowy o charakterze ponad narodowym mogłyby stanowić instrument wsparcia zrównoważonego rozwoju w omawianej dziedzinie.

Wysoko oceniam natomiast egzegezę statusu umów międzynarodowych w kontekście przepisów prawa inwestycyjnego. Analiza tu przeprowadzona jest niezwykle interesująca. Autorka bardzo dobrze uzasadnia potrzebę rewizji tradycyjnych koncepcji w tym zakresie.

Pierwsza część rozprawy odnosząca się do sieci zależności w zakresie dostaw surowców krytycznych prezentuje koncepcję UE, jako "globalnego gracza". Doktorantka wskazuje na konieczność holistycznego, wspólnego podejścia, które może wpływać pozytywnie na relacje dostaw w globalnych sieciach, łańcuchach dostaw i wartości, a także na rzeczywistość gospodarczą i społeczną. Pojawia się tu pytanie o stanowisko UE związane z koncepcją tzw. dostawców wysokiego ryzyka. Stanowisko Doktorantki w tej kwestii stanowiłoby walor dodatni rozprawy.

Ze względu na kluczowe znaczenie metody formalno-dogmatycznej dla recenzowanej pracy, a tym samym konieczność wykorzystania dyrektyw językowych niezbędnych dla tej analizy, którą Doktorantka przeprowadza w tych częściach pracy, ta część rozważań powinna być najważniejsza i kluczowa – w kontekście ustaleń co do ustaleń statusu UE i znaczenia koncepcji wspólnej polityki zrównoważonego rozwoju wobec państw trzecich.

Doktorantka bardzo odważnie podjęła trud analizy zagadnienia niezwykle ważnego ale także budzącego kontrowersje.

Z całą pewnością mgr Jennifer Alexandra Katharina Maaß swobodnie porusza się w zróżnicowanej normatywnie problematyce, dostrzegając tak istotny międzynarodowy czy

ponad narodowy wymiar analizowanej tematyki. Doktorantka umiejętnie połączyła dorobek doktrynalny i orzeczniczy z analizą przepisów prawnych.

Część trzecia dysertacji jest nie tylko efektowną egzemplifikacją umiejętności Doktorantki w zakresie posługiwania się metodą formalno-dogmatyczną. Ta część pracy pozwoliła Doktorantce na pozytywną weryfikację szczegółowej hipotezy badawczej. Szczególnie cenne byłyby w tej części pracy wątki prawnoporównawcze. Mimo, że rozważania nie zostały wzbogacone o szerszą znacznie literaturę niż ta prezentowana w rozprawie, to egzegeza stanu prawnego jest tu prawidłowa i rzetelna.

W recenzji rozprawy doktorskiej nie sposób odnieść się do każdego analizowanego w niej wątku, tym bardziej, gdy tak jak w przypadku tej dysertacji jest ich wiele, a wszystkie moim zdaniem należą do interesujących i przy tym inspirujących do dalszej dyskusji. Należy jednoznacznie stwierdzić, że dogłębna znajomość przez Doktorantkę analizowanej problematyki jest widoczna w przedłożonej do recenzji dysertacji i daje możliwość oceny poprawności przeprowadzonych badań. Mgr Jennifer Alexandra Katharina Maaß wykazała się dogłębną znajomością przedmiotowej problematyki i przeprowadziła wielowątkowe badania naukowe, które oceniam pozytywnie. Autorka jest konsekwentna w prowadzeniu wywodu naukowego, zwłaszcza w kontekście prezentacji rozważań związanych z analizą zagadnienia, z uwzględnieniem kwestii technologii, ekonomii i socjologii a jej rozprawa jest tu logiczna. Pod względem merytorycznym podjęty problem badawczy został przedstawiony przez Doktorantkę na dobrym poziomie. Niezwykle cenne w każdej pracy doktorskiej jest wykazanie się przez autora dysertacji umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Uważam, że tę zdolność Doktorantka posiadała. Wyraża ona jasno swoje stanowiska i popiera je stosowną argumentacją, co w konsekwencji pozwala ostatecznie uznać, że rozprawa została przygotowana z uwzględnieniem podstawowych wymogów.

2.3.Dobór i wykorzystanie źródeł oraz literatury przedmiotu

Dokonany przez Doktorantkę wybór pozycji bibliograficznych i podstaw źródłowych pracy świadczy o dostatecznej znajomości literatury przedmiotu. W pracy wykorzystano liczne i ważne dla analizowanego zagadnienia pozycje literatury, które zostały wyselekcjonowane bez wskazanej metodologii, co może stanowić problem biorąc pod uwagę interdyscyplinarność przedmiotowej rozprawy. Podejmowana tematyka w rozprawie jest dzisiaj przedmiotem dyskursu naukowego i obecnie literatura jest bardzo szeroka i zróżnicowana. Ważnym elementem bibliografii recenzowanej rozprawy doktorskiej jest także wykorzystanie przez

Autorkę orzecznictwa. Doktorantka dokonując analizy regulacji prawnych wzbogaciła ją bowiem nie tylko poglądami doktryny, lecz także dorobkiem orzecznictwem.

2.4.Strona językowa i redakcyjna rozprawy doktorskiej

Strona warsztatowa rozprawy doktorskiej nie budzi zastrzeżeń, podobnie jak korekta tekstu. Doktorantka bardzo starannie przygotowała pracę od strony formalnej. Strona językowa rozważań pozostaje na poziomie tego typu prac badawczych.

Przypisy zostały sporządzone kompetentnie.

III. Wniosek końcowy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Jennifer Alexandra Katharina Maaß p.t. *The Influence of the UN Sustainable Development Goals on Standardisation in Transnational Law. A Legal Analysis of Steering Effects on the Extractive Industries* (Warszawa 2024, ss. 261) nie budzi w mojej ocenie większych zastrzeżeń, zarówno odnośnie do strony metodologicznej, jak i merytorycznej. Dysertacja została napisana na odpowiednim poziomie naukowym, a warsztat redakcyjny i językowy pozostaje na poziomie dostatecznym.

W związku z powyższym uważam, że recenzowana praca odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim, o których mowa w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023 r., poz. 742) stanowi bowiem oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie nauki prawne, świadczy także o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Katarzyna Chałubińska -Jentkiewicz, prof. ASzWoj

